

- Быйылкы жыл Улуттук банк үчүн кандай жыл болду? Жыл аралыгында кандай ийгиликтер менен тоскоолдуктар коштолду?

- Эгерде Улуттук банктын мамлекеттик деңгээлдеги иш-чаралары тууралуу айта турган болсок, анда төмөндөгүлөргө токтолсок болот. Биздин акча-кредиттик саясатыбыз жемишин бере баштады: 11 ай аралыгында инфляция 4,4 пайызды түзсө, жыл аягында анын деңгээли 4 пайызда болот деген болжол бар. Эл аралык камдар 143,1 млн. АКШ долларынан 2 209,7 млн. АКШ долларына чейин жогорулаган. Быйыл автоматташтырылган тоорук системасын өндүрүштүк эксплуатацияга киргиздик. Бул банктар аралык финансы рыногунда акча-кредиттик саясатты тез жана эффективдүү жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Улуттук банк ЕРӨБ жана ЭВФ колдоосу менен макроэкономикалык болжолдоо жасап, экономикалык саясаты талдоо системасын куруу боюнча иш алып барды. Бул система бизге акча-кредиттик саясаттын жаңы куралдарын иштеп чыгууга шарт түзөт. Биз Банк Кодекси боюнча долбоорду даярдоо боюнча абдан зор эмгек жасадык. Учурда даярдалган Документ коомдук талкуудан өтүп, Жогорку Кеңешке жөнөтүлдү. Банк системасындагы ликвидүүлүктү жогорулатуу үчүн - "кайра каржылоо" жаңы инструменти киргизилди. Экономиканын реалдуу секторунда банктар насыялоонун көлөмүн көбөйтүүгө мүмкүндүк алды.

Эң башкысы 2013-жыл - бул улуттук валютабыз кыргыз сомунун 20 жылдык мааракеси. Бул мааракени белгилөөнүн алкагында биз бир катар маанилүү, кызыктуу жана социалдык мааниге ээ иш-чараларды өткөрдүк. Анын ичинде, эл аралык финансы институттары менен биргеликте «Өтүү багыты жана келечекке жол» - эл аралык конференция уюштурдук. Улуттук банк бир нече сынактарды жарыялады. Анын ичинде, улуттук валюта тууралуу балдардын чыгармачылык сынагы, жаңы кушора менен коллекциялык монетанын үлгүсүн түшүрүү үчүн мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар арасында сынак, сом жөнүндө мыкты ыр саптары жана журналисттер арасында сом тууралуу мыкты жазылган эмгек үчүн сынак жарыяланган.

- Ооба, быйыл улуттук валютанын киргизилгенине 20 жыл болду. Дүйнөлүк ар кандай кризистердин шартында кыргыз сому өз туруктуулугун сактап келүүдө. Бирок, валюталык рынокто сезондук серпилүүлөрдө сомдун курсу төмөндөп жаткандай?

- Өзгөрүлмө курсун кармаган өлкөлөрдө жогорудагыдай серпилүүлөр адаттагы көрүнүш. Ал айрым бир мезгил аралыгындагы рынок конъюктурасы менен байла-

ныштуу. Кыргыз Республикасында улуттук валютанын алмашуу курсу рыноктогу чет элдик валютага карата суроо талапка жараша негизделет. Ички рыноктогу суроо менен сатуунун балансы бир нече факторго тиешелүү. Анын ичинде, учурдагы төлөм балансынын абалы, инфляциялык болжолдоо, финансы рыногундагы катышуучулардын ишеним деңгээли, республикадагы саясий жана экономикалык абал, инвесторлордун артыкчылык берүүсү, биздин өлкөдөгү жана дүйнөлүк финансы рыногундагы АКШ долларына карата конъюнктура, ошондой эле сезондук жана бир учурдагы факторлор түзөт. Негизги сезондук себептерге төмөндөгүлөр кирет: эл аралык сооданын абалы, Кыргызстандын соода өнөктөштөрүнүн ишкердик активдүүлүгүнүн деңгээлинин өзгөрүүсү, туристтик мезгил, чет өлкөдө жүргөн эмгек мигранттарынан түшкөн каражаттар. Бир учурдагы факторго чет элдик валютадагы төлөм жасоону талап кылган ири мамлекеттик долбоорлор кирет.

2013-жылдын 1-январынан 20-декабрына чейинки аралыкта Кыргыз Республикасынын валюталык рыногунда АКШ доллары кыргыз сомунун расмий курсуна карата 3,7% жогорулаган. 2012-жылы бул көрсөткүч 2,0% болчу. Учурдагы АКШ долларынын курсунун өсүшү биринчи кезекте сезондук себептерге байланыштуу. Ошону менен катар 2013-жылы акча которуулардын темпи кыскарып жаткандыгын эске алуу зарыл. Эгерде, бытыр акча которуулардын орточо мааниси 9 ай аралыгында 9,1% болсо, үстүбүздөгү жылдын дал ушул убагында 6,7% түздү. Мындан тышкары, 2012-жылдын дал ушул учуруна караганда АКШ долларына болгон суроо күч алган. Мунай затты импорттоо 15,5% жогорулап, баа көрсөткүчүндө жана жеке жактардын көлөмү 20,5 жогорулаган.

- Белгилүү болгондой быйыл чакан кредит берүүнүн тегерегинде көп сөз болду. Жыйынтыгы кандай?

- Ооба, Улуттук банк микрофинансылоого көп көңүл бурат. Акыркы эки жылда КР Улуттук банкы тарабынан көп эмгектер жасалды. Буга байланыштуу пайыздык чендерди кыскартууга жетишти. Эгерде микрофинансылык сектордо пайыздык чендер орточо 70% тенделсе, бүгүнкү күнү МФУ арасындагы орточо тенделген пайыздык чен -31,28%. Банк секторунда орточо тенделген пайыздык чен 20,98% дан 18,12% пайызга чейин кыскарган. Микрофинансылоо боюнча укуктук ченемдик актыларга насыячылардын укуктарын коргоо боюнча бир топ өзгөртүүлөр киргизилди. Бирок, каалаган ийгиликке жетүү үчүн убакыт зарыл. Өлкөдөгү инвестициялык климаттын жакшырыш менен атаандаштык

Банк системасы - баарынын башаты

Өтүп бараткан жылдагы маанилүү окуялардын бири улуттук валютабызга 20 толгондугу болду. Ошондой эле Кыргызстандын банктык тейлөө көрсөтүү тармагында туруктуулук байкалды. Сөз тизгинин Улуттук Банктын төрайымы Зина Мукаевна Асанкожоевага берип, айрым суроолорго жооп алдык.

күч алып, анын ичинде микрофинансылык рынокто көрүлгөн чаралардын негизинде келечекте пайыздык чендер кыскарып, насыялоонун көлөмү көбөймөкчү.

Мезгил учкул. Ага жараша көп нерселер тез-тез өзгөрүүдө. Айталы, учурда электрондук валюта бир катар өлкөлөрдө абактан бери эле колдонулуп келет. Бизде кандай? Учурда электрондук акча рыногу биздин өлкөдө өнүгүүнүн алгачкы баскычынан өтүүдө. Биздин коомдогу элдин көнгөн адаты жана менталитетине жараша нак акчага артыкчылык беришет. Экинчи орунда төлөм карттарын тандаса, андан кийин гана виртуалдык акчаларды пайдаланышат. Айрым банктар менен жеке компаниялар электрондук акча чыгаруунун жолдорун издешүүдө. Бирок, жалпысынан Кыргызстанда чет элдик электрондук система менен колдонууда. Мисалы, «web-money» менен 6 000 миң адам колдонот. Булардын көпчүлүгү чет элдик өнөктөштөр менен байланышкан адамдар. Мисалы, программаларды сатып алган жана саткан IT адистери, чет элдик жумуш берүүчүлөрдөн акы алгандар. Ошондой эле, электрондук капчыкты интернет аркылуу товар сатып алып жана кызмат көрсөткөндөр колдонушат.

Айта кетүүчү жагдай, чет өлкөдө электрондук акчалар менен көпчүлүк колдонушат. Ушундай эле, тенденция жакында Кыргызстанга дагы келмекчи. Электрондук акчаны колдонуу бардык товар менен кызматты нак акчасыз сатып алууга мүмкүндүк ачат. Заманга ылайык төлөм куралдарынын тажрыйбасы менен өнүгүүсүн, электрондук акчаны колдонуу мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен КР Улуттук банкы «КР төлөм системасы тууралуу» мыйзамын иштеп чыкты. Анда төлөм системасындагы инновациялык технологияларды жөнгө салуу чегин аныктайт. Жогорудагы мыйзамды кабыл алуу жаңы технологиялардын өнүгүшүнө түрткү болуп, алардын ишмердигин укуктук талаага чыгармак.

- Насыя алып, аны бербей жаткан жарандарды көрүп жүрөбүз. Бул багытта Улуттук банк кандай иш-чараларды алып барууда, кененирээк айтып берсениз?

- Тажрыйба көрсөткөндөй, көйгөйлүү насыячылардын көбөйүшүнө биздин өлкөдө жарандардын финансылык сабаттуулугунун төмөндүгү кедергисин тийгизүүдө. 2010-жылдагы түштүктөгү улуттар аралык каргашалуу окуя форс-мажордук абалды түздү. Ал учурда көпчүлүк адамдар күнөөсүз жабыркап, бардык байлыктарынан кол жууп калгандыктан албетте, кредиттерин төлөй албайт эле. Айтмакчы, микрофинансылык уюмдар менен банктар бардык насыячылардын көйгөйүн чечүүгө макул болушту. Финансылык сабаттуулукка кайрылсам. Бүгүн насыя алууну көздөп жаткан адамдардын аз эле саны, моюнга алынган милдеттин жоопкерчилигин сезет. Карыз алгандар ай сайын төлөнүүчү кредиттерди төлөө мүмкүнчүлүгүн эске алышпайт. Ушундай тенденцияны эске алуу менен КР Улуттук

Кымбаттуу мекендештер, урматтуу Кыргыз Республикасынын жарандары!

Улуттук банктын жана жеке өзүмдүн атымдан Сиздерди чын дилимден Жаңы жылыңыздар менен куттуктайм!

Быйылкы жыл Сиздерге туруктуулукту, а эгер өзгөрүү болсо, анда жакшы жагына гана өзгөрүшүн каалайм! Сиздердин баштаган ар бир ишинерди ийгилик коштоп, кыялданып жоопкерчилик алуудан коркпоңуздар!

Жаңы бийиктиктерге умтулгула, албетте алар Сизге сөзсүз багынат!

Улуттук банктын жетекчиси катары, Сиздерге финансылык туруктуулукту, жакындарыңыз менен туугандарыңыздын бакыбаттуулугун, бизнестин өнүгүүсүн жана профессионалдык өсүүнү каалайт элем!

банк калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча Улуттук программаны иштеп чыгуу демилгесин көтөргөн. 2013-жылдын июль айынан тарта Өкмөттүн токтому менен бул документти иштеп чыгуу боюнча жумушчу комиссия түзүлгөн. Учурда Программанын долбоору иштелип чыгууда. Бул токтом бекитилген соң, акча менен иш алып барууну, үй-бүлөлүк бюджетти эсептегенди, сактоону көбөйтүүнүн жолун, банк жана башка финансылык кызматтардан колдонууну биздин жарандарга мамлекеттик масштабда туруктуу жана профессионалдык деңгээлде үйрөтө баштайбыз.

Аида Батырбекова,
aihanna.batyrbekova@gmail.com